

З НОЧІ — ДО СХОДУ СОНЦЯ

Емма Бабчук

Минулого року у видавництві «Криниця» (видавець — народний художник України, лауреат Державної премії ім. Т. Шевченка Л. Андрієвський) вийшов роман відомої письменниці Катерини Мотрич «Ніч після сходу сонця». Він став визначною подією в українській літературі доби раннього державотворення. Його унікальність і масштабність, насиченість подіями, образами, сюжетними лініями, де майстерно переплелися суворі історична реальність і фантастика, правда століть і захоплюючі гостросюжетні сторінки детективу — вражаючі. Історичний часовий простір, охоплений в романі, — дві тисячі літ.

— Пані Катерино, такої книги, вагомої за обсягом, тематикою, унікальністю зібраного матеріалу, вже давно чекала Україна. Зачекалися її ваші численні шанувальники. І свідченням цьому той факт, що купити книгу сьогодні вже практично неможливо. Вона досить легко пішла в люди. Як з'явилася ідея написання трилогії, що складається із трьох окремих, але об'єднаних в тематичний моноліт книг: «Родове древо: «Пракоріння», «Коріння» і «Крона»?

— Ідея не з'явилася — вона закладена в наші гени, і вона багатовекторна й багатоскладова. Перша складова її — це Любов. Друга — Віра. Третя — Надія. Обіруч із ними йдуть біль, гнів, жага правди, прагнення зірвати брудну, заяложену, накинуту поневолювачами різних часів поганську ординську паранджу із святого лику України.

— Книга багатосюжетна й хронологічно-тематично вмотивована. В ній охоплено всі історичні періоди української історії — дохристиянський, хрещення Києва, княжа доба, козаччина, падіння Січі, усі етапи визвольних змагань. Найбільше «площі» в романі відведено все ж радянському періоду нашої історії. Чи тому, що він значно зрозуміліший усім нам, чи є якась інша причина?

— Як на мене, то зрозуміліший і генетично мені ближчий в нашій історії період княжої доби і козаччина — це щось значно зрозуміліше і рідніше, ніж те суспільство, у якому нам з вами судилося народитися й жити і якому було відведено 70 біблійних літ, як вавилонській неволі, або — один космічний день. Воно, гадаю, довго буде об'єктом досліджень і для митців, і для літераторів, і для філософів, і для політиків, і для державотворців, і для всіх мислячих людей. За це сімдесятиліття було вчинено страшний експеримент над людиною, над цілими народами. В цьому суспільстві, мабуть, єдиному за всю історію людства, було вчинено бунт проти Бога. Навіть проголошено, що Його немає. Було зруйновано природний плин буття: Бог—людина—нація—людство, і цю одвічну життєствердну модель поміняно на демонічну, із вигаданими червоними ідолами, червоною релігією, червоним капищем, червоними жерцями-заклинателями, що чинили, як і всякі погани, акти масових жертвопринесень червоним богам п'ятьми. Така собі жорстока колгоспно-пролетарська імперія інків, тільки там рабів у кожному поселенні зодягали в однакові плащі, щоб коли вони втечуть, їх легше можна було виловити і відправити (за кольором плаща) за точною адресою. А в нашому «капищі» в такі «плащі» зодягали наші душі. І всім нав'язували один колір: кривавий.

— Ви, можна сказати, просто-таки анотомували це «капище», показали усю його руйнівну, приречену суть, не зважаючи на його могутність та жорстоку агресивність. Серед героїв роману багато жертв тих експериментів, людей, яких захопив маховик системи, позбавивши їх генетичної пам'яті, відчуття свого пракоріння. Ви безкомпромісно зриваєте машкару з «гомосовіткіуса», образу загалом трагічного...

— То найстрашніший із комуністичних експериментів — клонування конгломерату «єдиного народу», творення ерзацу народу, якого не планував у своєму «пологовому будинку» Творець. І ця клонована людина «проходіть, як хазяїн», і все миттєво міняється, на очах перетворюється на духовну руїну й пустелю. 5—10 років — і зникає цілий пласт життя, цілий культурний вид, нашарування тих духовних і природних цінностей, що творилися протягом довгих століть, зникають народи, нації, мови, культури. Натомість виплодилося те, що відлякує душу і на чому ніде немає Благодаті. Тобто, демонічна система втрутилася у володіння Творця, у Божий плін життя і не просто кинула виклик тому, що Господь творив сім біблійних днів, зокрема і людину, а зруйнувала цей плін: серпом вижала, молотом дотовкла. Результати цього ми пожинаємо нині. Це ще одна українська руїна. І те, що витворяють сьогодні піратствуючі хлопці від низів до верхів — це і є наслідок отого експерименту над природним плином буття. Невільник, у якого прослуховувалося й навіть дихання, не те що думки та мова, відчувши волю, став некерованим, сприйняв її як вседозволеність. Отже, для загалу людей, що народилися, вирости, формувалися у тоталітарному режимі, воля має бути дозованою. Імперська людина не вміє користуватися свободою. Вона в її руках, як гостре лезо в руках дитини.

Ось такий «матеріал» не міг не спонукати до художнього переосмислення і нашої доби, і того, що відбулося з нами. З точки зору творчості — він просто розкішний. Відкрилася така історична правда, такі нетрі «неполоханого фактажу», настільки чітко вималювалися обриси української Голгофи, що не сказати про це не можна було. Це фактично книга буття українського народу. Хресної дороги України.

— Роман охоплює велетенський часовий відрізок — від приходу Апостола Андрія Первозванного на нашу землю до початку вже нашого, третього, тисячоліття. Звідки ця назва роману — «Ніч після сходу сонця»? Чим вона продиктована?

— Книга сповідує християнські цінності. Мета моя — дати відповідь, в силу своїх можливостей, на хронічне українське «чому?» з духовної точки зору. Чому народ, якому Господь вручив таку багату й чарівну землю, де «устроїми дишло, а виросте вишня», якого наділив стількома талантами, отак страждає із століття в століття? Чому ми не встигаємо збудувати державу, лише закладаємо підмурівок і його розтворює якийсь черговий поневолювач? Хіба це не нонсенс, щоб народ у своєму загалі такий волелюбний, витворив стільки волелюбних пісень, виплекав цілий пласт культури, а не мав її, тієї волі?..

Тому й назва роману — код відповіді на це «чому?». Схід сонця — це охрещення, ніч — повернення у ту ж саму темряву, з якої ми вийшли. За переказами, переданнями (та й літописці про це багато писали), у Києві після охрещення був великий бунт волхвів, які ворохобили охрещених, повертали їх у язичництво. Отож, за тими переданнями вони Божого року 988-го (рік охрещення) відійшли у чорнобильські ліси і там на тисячу літ прокляли Русь-Україну. Усі трагічні віхи відбувалися неначе з біблійною точністю і за магією певних чисел. Тобто, відразу ж це прокляття наших предків-волхвів і почало збуватися — аж до чорнобильської ночі.

— Ваше письмо надто контрастне у змалюванні певних типажів. Ваші симпатії й антипатії відчутні навіть у прізвищах героїв: чисті, духовні, осяйні Святненки — носії кращих рис і чеснот нації, і підступні, деградовані, з'яничарені Заброди — уособлення всіх пороків, яких набуло українство в димах історії. Не боїтеся, що вас звинуватять в надмірі суворості щодо своїх єдинокровних та що занадто темними фарбами змалюєте їх?

— Колись Іван Франко, той, що поклав на олтар України весь свій талант, розум і життя, зізнався: «...не люблю русинів... Так мало серед них знайшов я справжніх характерів, а так багато дрібничковости, тісного егоїзму, дволичности й пихи, що дійсно не знаю, за що мав би їх любити,.. сю расу обважнілу, незграбну, сентиментальну, позбавлену гарту й сили волі, так мало здатну до політичного життя на власному смітнику, а таку плодючу на перевертнів найрізномірнішого сорту?» (Це просто-таки вирок!) Такого патріоти не прощали йому. А він у вірші «Сідоглавному» відповів їм:

Ти, брате, любиш Русь,
як хліб і кусень сала,

Я ж гавкаю раз в раз,
щоби вона не спала.

... Ти, брате, любиш Русь,
як дім, воли, корови,

Я ж не люблю її —
з надмірної любови.

Гіркі слова ми часто промовляємо «з надмірної любови», там, де нам щось дуже дороге і дуже болить. «Естетствующих ідеалістів» щодо нашої всуціль «білої» та «блакитно-жовтої» історичної дороги, духовних сліпців та «плугатарів неглибокої оранки», які на втовченому бур'янами степовищі усе висівають чорнобривці та кручені паничі, це може дуже роздратувати (та вже й читала подібні лукаві голосіння). Мовляв, ну, для чого ж так багато трагічного, важкого, адже в житті є стільки позитивного, красивого, вічного. Звісно ж, що є. Присутнє воно і в романі. До того ж раджу усім любителям легкого веселого письма прочитати Біблію — Старий Заповіт. То книга буття іншого народу. Але й там є кров, йдуть війни за визволення і є поневолювачі, названі в Біблії «терням у боки». Говориться про відступництво, зрадливість, братовбивчі гріхи, содомські, розпусту, є багато трагедій і сліз та плачів, є мучителі та раби, говориться там про те, що пережили й ми: «Руки жінок милосердних варили своїх діточок, які стали поживою їм». Простежується, за який гріх і як саме Бог карав народ, посилав визволення і відбирав волю, коли народ ставав не вартий її. І чітко мовиться про таку болючу для нас тему як яничарство, хоча б у Книзі пророка Неемії: коли євреї оселилися на Землі Обітованій, то «їхні сини наполовину говорили по-ашдодському і не вміли говорити по-юдейському, а говорили мовою того чи того народу. Я докоряв їм, і проклинав, і бив декого з них, і рвав їм волосся, і заприсягав Богом...» У нас би такому пророкові приліпили тавро буржуазного націоналіста, кинули б до в'язниці чи й знищили б. А він, як один із творців Біблії, пошанований був не лише його народом, а й людством взагалі, бо належав до тих великих просвітлених, хто робив корекцію національної свідомості радикальними методами — бив яничарів і за волосся тягав. Знову ж таки «з надмірної любови».

Боронь Боже, аби хтось зрозумів мене неправильно, мовляв, я проводжу паралель між своїм романом і Святим Письмом, але я намагалася йти дорогою історичної правди, не прикрашаючи її. То ж усі естетствующі романтики щодо нас самих, переконані, що «ми ніколи не нападали, а лише боронилися», нехай не читають. Грішили ми й грішимо, нападали й нападаємо один на одного, як заздрили, так і заздримо, гублячи тим здоров'я один одному. А заздрість та розбрат — два найтяжчі, первісні, гріхи: через перший людство втратило щасливе життя на щасливій планеті, а за другий, Каїнів, Бог карає вигнанням і виродженням. Якщо побутує переконання, що ми лише боронилися, то суцільні українці просто не знають історії: княжа доба, козацька — це час суцільних нападів і визволень. За такою логікою, нам треба відмовитися від найславнішої сторінки власної історії — княжого періоду, де грізно звучало «іду на ви!» Чи, може, ця фраза вже сприймається нині як фольклор? Не треба боятися діагнозу, хоч який би він був. Так легше боротися з хворобою.

— Поки що в нашій літературі таке переосмислення історії України з духовної позиції, така книга буття України з'явилася вперше. Подібну сміливість брали на себе лише християнські літописці. Згодна з думкою, яку висловив Л. Андрієвський у післяслові: «Яку ж мужність душі треба мати, щоб так детально досліджувати тисячолітнє гнойовище української історії!»

— Кожна подія фізична має причину нефізичну, духовну, віримо ми в це чи ні. Щодо наших літописців то їм було легше. За їхнього часу не було величі і падіння Запорозької

Січі, Османського іґа, Речі Посполитої, не було понадтрьохсотлітнього «братання з православними», не було революції, воєн, голодоморів, репресій, колгоспного «раю», визвольної боротьби УПА, не було Чорнобиля. Усі ці віхи охоплено в романі. Просто кожен митець, літератор відповідно до розмірів врученого йому Згори плуга і розорує наше історичне «гнойовище».

— У вас в романі виведено історію родів. Вони, як по спіралі, із дохристиянських часів піднімаються через століття аж до сьогодні, до «буремних днів» нашої новітньої незалежної історії. Просто вражає подеколи, як вам вдається вести ту чи ту родову лінію, не загубити її в нетрях історичних подій та колізій. Доля часто розводить рідних людей на протилежні береги ріки життя, заплутує їхні дороги. А ви ведете своїх героїв через гріх і покару, неначе змушуєте їх дослухатися до голосу предків. Закінчується роман сороковим роком по проголошенню незалежності. Це 2039 рік. Яка ідея цих родотворень і чому зупинилися саме на цьому році?

— Ідея проста. Я слідувала за сказаним у Святому Письмі, що добре дерево добрий плід родить, а погане — поганий. Хоча в житті буває по-різному. Тут простежується думка, звідки береться в значній частини нашого народу отой код самозречення: від тих поневолювачів, які несли нам не лише горе поневолення, а ще й «дбали» про демографічну ситуацію — густо залишали своїх нащадків на нашій землі. Не від кровозмішення народжуються оті «погані плоди», а від живучого почуття ненависті, яке вони успадкували від своїх предків. І виходить — зовні нібито й українці, а дух — ординський: усе роблять набіги на Україну.

Ну, і сорок літ по проголошенню незалежності — рік покаяльного молебню. Це знову ж таки не земна мірка, а небесна, як і 3, 7, 70. Це ті цифри, які лежать в основі багатьох змін, явищ. Так званий духовний аршин в руках Божих. Так би мовити, період дозрівання свідомості нових поколінь народу — на добро чи зло. От і в мене в романі є така думка, що національна свідомість українців дозріє аж через сорок літ після 1991 року. Свідомість найтяжче піддається корекції. Вона проходить довгий еволюційний шлях. Приклад із нашого життя: високоморальні покоління наших вчорашніх будівників комунізму творили суспільство на атеїстичних принципах, в основі яких лежав ленінський постулат, що «совість — это химера», однак ті ж таки покоління совість мали, бо їхню свідомість формували їхні набожні моральні попередники. І лише нині суцї покоління густо демонструють відсутність тієї «химери», тобто ту свідомість, що культивувалася протягом десятиліть і яка пустила коріння й виросла, мабуть, десь через тих-таки ж 40 літ. Продекларована незалежність України ще нічого не означає — її треба ще проголосити у свідомості кожного. Ми ж на кожному кроці спостерігаємо прояви «духовних цінностей» вчорашніх людей. Старші покоління ще активніше святкують 8 березня, вшановують 23 лютого, дехто любить 7 листопада. Молодь обожнює чуже свято Валентина, називаючи його «святом кохання» — знову ж таки, «прикол» цього поклоніння зводиться до того, що свято **не наше**. Її не цікавить той сонм святих, яких дала **наша** земля, істинних святих, «сіль землі, світло для світу». Та й етимологія старших свят також багатьох не цікавить — був би привід повеселитися. Тобто, ми й далі залишаємося у своєму загалі отакими собі совками-варягопоклонниками. І нічого тут не вдієш — найдовше проростають зерна душі, духу. Людиною має скеровувати дух мудрості, а не інстинкти та гормони.

— У вас є надто позитивні герої. Це ті вічні борці за долю України, ота «сіль землі». В багатьох із них вгадуються відомі постаті, але є багато й відразливого в змалюванні героїв. Чи є тут прямі прототиби?

— Ні, немає. Схематично когось схожого можна знайти і в образі Патріарха Василя, і в образі політ'язня Василя та інших героїв. Але це все збірні образи, в них нікого не треба вгадувати, тим більше у мученикові-праведникові Василю. Це швидше образ-мрія, образ-ностальгія, чи що... Так, справді, ми всі несемо сьогодні у своїх душах ностальгію за такими ось неповторними особистостями, велетами духу, справжніми мужами, перейнятими високими думами про народ, про край, котрі усвідомлювали власну

відповідальність перед історією, рідною землею. Це ті архаїчні Поводирі, пророки Божого провидіння, які зникли з нашого краю. На тлі оцього сьогоднішнього моторошного театру, де майже всі «актори» облюбували роль масштабного злодюги, на тлі всезагального піратства, де народ зігнано в одну каюту, а на горішніх палубах жирує духовний люмпен, народжений чи то хворою реальністю, чи то п'яною історією, чи то нашою недолею, хочеться як кисню Віри. Віри у те, що не всіх і не все викосило виродження. Що Час явить **інший Народ**, у якого будуть **інші Поводирі**. Ієрархія державна, виростає не в один рік і навіть не за десять літ. На забур'яненому полі треба вивести елітні сорти, а для цього потрібен час і мудрі Селекціонери.

А поки що ми долаємо етап великого парадоксу. Отакого собі раннього державного палеоліту, пітекантропіади, де чітко бачимо довгі ряди із затиснутими каменяками, що добивають мамонта, і ще теплого, з ознаками життя, ріжуть, рубають, ділять, перейняті лише хапальними істинками і позбавлені відповідальності перед днем прийдешнім. Час «голих королів», які оголюють саму історію. Це небезпечно. Такі апетити зупиняє Бог, і часто в несподіваний спосіб. Подібне вже знає українська історія. Наприклад, розбрат і непогамованих у своїх апетитах вражих-княжих синів, що не могли поділити велетенські простори Київської Русі, «мирив» хан Батий аж 300 літ.

— Уся книга, попри «заселення» її трагічними подіями, негативними героями, болем, дихає, пульсує любов'ю до України. Це відчуваєш з першої до останньої сторінки і заряджаєшся цим почуттям, як живою водою. Присутня там і Щаслива Небесна Україна, недосяжна нам, яка створена мріями усіх люблячих її дітей. Яка ідея цього фантастичного ходу?

— Дуже проста: такої України ми всі прагнемо на Землі. Але для «терня в боки» ворота до неї зачинені, от і з'явилася вона в романі... У кожної людини є дві батьківщини: земна і небесна. Господь посилає нас на земну, щоб ми своїми діяннями вибороли й заробили право на Небесну. На жаль, багато людей, хороших у своїй суті, байдужі до першої й не вірять у другу. Духовність і патріотизм, який з нас люто виривали впродовж століть, мають бути в основі ідеології державотворення. Без цього, як бачимо, нічого путнього не збудується і не створиться. Патріотизм треба культивувати, як це роблять усі народи, й тому живуть щасливо. Якщо загал нестиме в собі дух споживацтва, байдужості й зневаги до землі, на якій живе, відбувається відторгнення духу землі від духу народу. Це явище несумісне із життям. Це веде до всіляких катаклізмів, катастроф, до такого існування, яке ми маємо. Непатріотичний «статус» загалу лупає на нас на кожному кроці. Це дух кочівника (дарма, що він, може, їздить в «Мерседесі»), що оселяється на певній місцевості, витоптує її, випасає, з'їдає плоди тієї землі, засмічує її і йде собі далі, а там робить те ж саме.

Проаналізуймо його. Коли ми говоримо про масштабне розкрадання, то це і є проявом непатріотичного духу. Невміння й небажання багатьох наших мужів нести відповідальність перед історією, як це усвідомлювали кращі з кращих — князі, гетьмани — це і є прояви непатріотичної ментальності. Злочинна байдужість до знедолених, голодних, збомжованих мільйонів — нерозуміння чи небажання поглянути на життя через 5—10 років, коли підросне армія малолітніх озлоблених, зі всіма можливими хворобами й пороками безпритульних дітей, які запрудили наші вулиці, й поки що мирними зграями носяться по поїздах метро та у велелюдних місцях — це і є отой великодержавний непатріотизм. На нас нині дивляться голодні очі велетенського людського ключа, викинутого із суспільства, а суспільство ніяк не може подолати «синдром первісного накопичення капіталу». (Воістину таки первісного.) Поведінку цієї армії голодних годі спрогнозувати. А раптом це і буде та «армія-визволителька» на кшталт орди Батия, що принесе «миротворчу» місію, аби «помирити» всіх, хто ніяк не поділить Україну.

Засилля наших ЗМІ усім тим руйнівним, осатанілим мотлохом, який пливе каналізацією Європи й Америки, а повертає чомусь до нас, вигнання автентичної української культури з

українського телебачення та й взагалі її поменшало кругом — це все той-таки надто осучаснений варіант варягопоклоніння.

Та навіть наші обпльовані вулиці, під'їзди, захаращені сміттям автостради, перетворені на звалища й могильники наші праліси, осквернені брудом й отруєні водойми — ріки, джерела, древні ставки, копаночки, кринички, — ці чисті й життєдайні колись кровеносні судини й очі нашого краю — це знову ж таки прояви непатріотичного кочового духу загалу. Взагалі-то, проблема патріотизму та яничарства в нашого народу — це змагання духу осідлого, землеробсько-скотарського із кочовим, руйнівним. Хто кого переможе. Не випадково саме там, де процвітає цей кочовий дух, і прижилася так легко комуністична ідея. І тому-то нам значно важче, ніж іншим народам, що сусідять з нами (або ж сиділи в сусідніх камерах «тюрми народів»), відчинити двері до **іншого життя**. Суть наших негараздів — у наших несформованих, непідготовлених до цивілізованого життя душах. Просто наші бажання не збігаються з нашими можливостями. Щоб мати **щось інше**, треба бути іншими всім, а не якомусь вузькому прошарку, вічним заложникам української ідеї. Допоки в рецепторах нашого мозку (кожного суцього) не буде написане слово «Україна», доти буде вигулювати афоризм — «маємо те, що маємо». Це — аксіома!

В романі надто багато роздумів присвячено цій проблемі.

— У книзі немало йдеться про українсько-російські стосунки впродовж усієї нашої історії. Комуś може не сподобатися, як подано їх, хтось потрактує їх як упереджені, а хтось — як суб'єктивні. Що ви про це скажете?

— А хіба в житті у цих стосунках було чи є багато того, що багатьом із нас подобалося? Я б сказала, що значно більше негативного в романі стосується не росіян, а українців. Російська людина, не спокушена імперськими амбіціями, не шовініст, а саме проста людина, змальована в романі теплими доброзичливими мазками. І це щиро, бо в житті я зустріла надто багато ось таких світлих душевних людей. Якщо цю людину не отруювати із століття в століття такими гегемоніськими бацилами, як «третьоримська ідея», «освободительная місія» (і взагалі, невідомо задля чого і в ім'я кого ця «місія» перед світом), то ця людина також відродиться, бо в ній дуже багато є світлого — милосердя, щирість, доброта, вміння підставити плече, тепле братерство, християнські цінності, душа. І, мабуть, з цією людиною, таки ж дуже близькою за духом, душевним складом, слов'янською якоюсь розхристаністю, і треба бути завжди в добрих сусідських стосунках. Але не більше. І ні в яких об'єднаннях, куди нас кличуть невтомні апологети усіляких «єдиних пространств». Час зрозуміти, що у всякі подібні об'єднання народ втягується не задля того, щоб полегшити його земну дорогу, звільнити від проблем, а щоб вчепити йому якесь чергове ярмо, використати його як тяглову силу — то як орача, то як солдата, то як дешевого раба, наймита. Ми 70 літ вчили ту історію, яка відбилася у кривому дзеркалі, взятому у комуністичну рамку, про міфічний «народ-победитель», «народ-освободитель», «народ-миссию». Час зрозуміти, що ні в якого народу немає ніякої місії щодо інших народів, окрім однієї — займати своє географічне місце під сонцем і мирно сусідити з однопланетянами. Не заважати їм, не затуляти собою світило, яке на всіх одне. Усі інші «місії», що звуться «єдиними пространствами», «боротьбою з невірними Аллаха», просуванням «нах Остен» мають одного батька, у які б фарисейські вдяганки вони не вдягалися. Так хочеться, щоб ми, українці, вміли користуватися власним досвідом і чужим, щоб були мудрими, а не лише розумними. Бо мудрий користується чужим досвідом, а розумний і власний відкидає. Розумний шукає розв'язання проблем, а мудрий живе так, щоб не було чого розв'язувати.

— Ми живемо у надто цікавий час — політичних баталій, політичних змагань. У взаємопоборюванні схрестилися мечі багатьох лідерів, історія явила нові імена, нові лиця. Чи цікаво вам писати й відтворювати ось цю сторінку нашої новітньої історії?

— Ні, не цікаво. Мені соромно за ось таку сторінку. Якби можна було перегорнути її, не читаючи, я б зробила це. Ці всі баталії не варті єдиного справжнього поруху людської

душі, старечого гіркого зітхання й зболеної дитячої сльози. І я співчуваю всім, хто втягнутий у ці новітні міжусобиці і цей дикий некерований бій за найкращі місця під сонцем. В цих баталіях людина часто більше втрачає, ніж знаходить. А щодо нових імен та нових «героїв та героїнь», яких подарував нам час, то це (не всі, слава Богу) здебільшого герої відомої андерсенівської казки. Їх винесла історична повінь, і це нагадує мені смерч, коли буревій виринає з корінням дерева, зносить дахи будинків, вимітає до дна воду із річок та ставків разом із їхніми насельниками — рибами, жабами, п'явками і т.д. та й кидає десь у полі чи на битому шляху. Багато сучасних «зірок» нагадують мені ось таких «насельників» водоймищ, яких підняв із дна болота смерч. Це мине. Це труднощі зростання, переходу із підліткового віку у доросліший стан державності. Згадаймо, найліхіше побажання в китайців — жити в часи перемін. Вірю, що з ночі ми таки вийдемо у досвіток, до сходу сонця, як і має бути за законом природи.

— Над чимось працюєте нині?

— Ні над чим! Вслухаюся й вдивляюся в цю зворохоблену несамовиту добу... і водночас чищу авгієві конюшні та пру плуга на своїй ниві. Руйную й ніяк не можу зруйнувати переконання, що українська жінка й український віл — не синоніми. А ще плекаю віру, що десь підрастає двоє лошаток, і коли вони виростуть, то одне впряжеться у мій плуг, а друге перетвориться на Пегаса, а я ще матиму силу й бажання осідлати його, і він поносить мене по зеленому весняному розмаї, де так бентежно пахне холодна м'ята, занесе у досвітки, у яких я будитиму сонце, у тихі вечори, де густимуть відроджені хрущі, а вечоріння буде довгим і теплим. ...

— Дай Боже, щоб так воно й було!

P.S. Не можна, звісно ж, в рамках невеличкого інтерв'ю розповісти про великий роман. Розмова наша радше вийшла на публіцистичні обрії, аніж розкрила художню вартість твору. Надто великий пласт історії пережила письменниця разом з героями свого дивовижного роману, де з кожної сторінки промовляє до українського народу сувору дійсність і гірка правда. Болісні роздуми сприймаються як присуд за самозречення і відступництво української людини, як нещадний діагноз: ми тяжко хвора нація.

Роман викликав зливу читацьких відгуків, як водиться, суперечливих. Його передають з рук у руки. Гадаю, своє слово мали б мовити й колеги по перу — письменники, літературні критики. Ні ж бо! Чомусь не поспішають. Згадався виступ на останньому письменницькому з'їзді голови НСПУ Юрія Мушкетика (там, до речі, також жодним словом не згадано доробку Катерини Мотрич, хоча, крім роману, письменниця видала на той час ще й збірку оповідань та повість «Звізда Полин»). Прочитую слова докору Юрія Михайловича письменницькій братії: «То хто ж, врешті, донесе до свідомості грядущих поколінь страшну правду про жахіття більшовицького експерименту над українським етносом як грізне застереження планетарній людині про те, що чекає народ, який дозволить збити себе на солодкострунні ідеологічні манівці?»

Візьму на себе відвагу відповісти на цей загалом справедливий закид: таку правду розповіла у своєму видатному за проблематикою, багатоплановістю, за різноманіттям художніх прийомів романі Катерина Мотрич. І назвала цей експеримент «Ніччю після сходу сонця»...